

Mevrouw THIRY wil meteen ter zake komen. Ze zal dus niet stilstaan bij de vragen “wie moet verdelen” of “waarom moet er verdeeld worden”, omdat andere sprekers deze vragen al hebben behandeld tijdens de vorige hoorzittingen.

Wat verdeeld moet worden

Zij meent dat de tweede pijler een aanvulling is op de eerste pijler, die verschilt naargelang het statuut van elke persoon. Het pensioen van een zelfstandige is lager dan dat van een werknemer, die op zijn beurt een lager pensioen heeft dan een ambtenaar. Het is dus moeilijk de tweede pensioenpijler te verdelen als de eerste pijler niet wordt verdeeld, aangezien de tweede pijler de eerste aanvult.

Er bestaan bovendien heel wat pensioenvormen. Zo verkopen notarissen bijvoorbeeld hun ambt en verkopen dokters hun patiëntenbestand tegen een bepaalde prijs. Dat is volgens haar een vorm van pensioen. Een zelfstandige die provisies in zijn vennootschap heeft geïnvesteerd in plaats van een tweede pijler op te bouwen en die vennootschap liquideert wanneer hij met pensioen gaat, is in dat opzicht ook een vorm van pensioen.

Als de verdeling van de tweede pijler bij wet wordt geregeld, moet erop worden gelet dat de ongelijkheden tussen de statuten niet groter worden gemaakt doordat geen rekening wordt gehouden met alle pensioenen en alle vormen die zij kunnen aannemen. Het probleem moet in zijn geheel worden geregeld.

Vervolgens rijst een andere vraag, namelijk op welk moment de pensioenrechten moeten worden vastgesteld.

Hoewel het duidelijk is dat de rechten zullen worden vastgesteld op het ogenblik van de echtscheiding op basis van de verstreken huwelijksjaren tijdens de jaren van aansluiting bij een pensioenstelsel, zijn er nog een aantal onbeantwoorde vragen.

Zullen de pensioenrechten worden berekend naar rato van het aantal jaren huwelijk ten opzichte van het aantal jaren aansluiting bij het pensioenstelsel, of zal de berekening nauwkeuriger worden vastgelegd?

Zij neemt het voorbeeld van een plan waarbij de werkgever bijdragen stort in een stelsel met stijgende bijdragen in functie van de anciënniteit (3% in de eerste tien jaar, 4% in de volgende tien jaar...). Het billijkst zou zijn te bepalen dat zodra iemand trouwt, dit wordt gemeld aan de pensioeninstelling en dat er een tweede contract wordt opgesteld waarbij de helft van de pensioenrechten vanaf het huwelijk op deze tweede rekening op naam van de echtgenoot wordt gestort. Vanaf de scheiding zou die tweede rekening dan niet meer worden aangevuld. Het beheer hiervan zou echter uiterst omslachtig zijn.

Vandaar de oplossing om een berekening vast te leggen naar rato van het aantal jaren huwelijk ten opzichte van het aantal jaren aansluiting bij het pensioenstelsel.

Een andere vraag die rijst is of de verdeling moet gebeuren per pensioentoezegging, per pensioeninstelling of in het algemeen op basis van de informatie die via de app “mypension” is geconsolideerd.

Zij neemt het voorbeeld van de plannen met vaste prestaties (= DB = defined benefits) die deels worden gefinancierd met persoonlijke bijdragen die worden gestort in tak-21-verzekeringscontracten met een gewaarborgd rendement, en deels met werkgeversbijdragen aan een pensioenfonds of een Instelling voor bedrijfspensioenvoorziening (IBP). Indien de rechten van deze pensioentoezegging verdeeld worden, zal op dat moment de verdeling op het niveau van het verzekeringscontract en op het niveau van de in het pensioenfonds gefinancierde rechten nog moeten worden vastgesteld.

Als er een wet wordt opgesteld, moet aan al deze punten worden gedacht.

Een andere vraag is of er in alle gevallen een verdeling moet gebeuren.

Als elk van de partners reeds een tweede pijler heeft, moeten die dan echt verdeeld worden, vooral als zij gelijkwaardig zijn? Moet in alle gevallen een verdeling gebeuren, ook als het om zeer kleine bedragen gaat? Maar wat wordt dan verstaan onder "klein"? Moeten we verdelen ongeacht de duur van het huwelijk? Moet er een voorwaarde met betrekking tot de huwelijksduur worden opgelegd voor de verdeling?

Hoe moeten de pensioenrechten en hun indirecte rechten worden vastgesteld?

In de tweede pijler zijn er twee belangrijke begrippen:

Het begrip verworven reserves, dat het spaartegoed is dat op het ogenblik van de scheiding is bereikt, en het begrip verworven prestaties, dat de waarde is die dit spaartegoed zal bereiken op de pensioenleeftijd van de aangeslotene.

Het kan logisch zijn om het spaartegoed te verdelen. Er wordt dan gewerkt op basis van de verworven reserves, maar dan moet worden beslist wat er gebeurt met de indirecte rechten die gekoppeld zijn aan dit spaartegoed en waarop de aangeslotene aanspraak kan maken.

Wanneer de aangeslotene verworven reserves heeft, heeft hij rendementsrechten wanneer het gaat om een plan met vaste bijdragen (artikel 24 van de WAP). In een plan met vaste prestaties zullen deze verworven reserves nog een zekere interest en een rendement als "lijfrente" gekoppeld aan de mortaliteitstafels opbrengen.

Aangeslotenen met verworven reserves hebben ook het recht om aan het einde van de pensioentoezegging het kapitaal om te zetten in rente volgens de in de WAP vastgelegde voorwaarden.

Wat doen we met al deze indirecte rechten gekoppeld aan de verworven reserves?

Moeten de indirecte rechten die voortvloeien uit het pensioenplan ook worden toegekend aan de ex, ook al ontleent die zijn rechten uit het huwelijk en niet uit een arbeidsovereenkomst met de werkgever of een werkgever uit de sector? Kunnen die indirecte rechten ook worden toegekend?

Als je in de richting gaat van een verdeling van de indirecte rechten, ga je in feite in de richting van een verdeling op basis van verworven prestaties die het vervolgens mogelijk maken de indirecte rechten te behouden, zoals het kapitalisatiepercentage dat vaak 6% bedraagt in een plan van het type vaste prestaties en de tarifaire garanties van de in tak 21 beheerde verzekeringscontracten. Er zou een reeks technische vragen rijzen, zoals: Wat is de termijn van de prestatie voor de ex? Wat als de aangeslotene vóór zijn pensionering overlijdt? Enz.

Moet het bruto of het netto worden verdeeld?

Als de verworven prestaties worden verdeeld, zal de verdeling gebeuren aan het einde van de pensioentoezegging van de aangeslotene. In dat geval vindt een verdeling van het netto plaats, maar de waarde van dat netto zal afhangen van het moment dat de aangeslotene kiest voor de uitkering van zijn prestaties en soms ook van het feit of hij al dan niet in leven is. De wet bepaalt momenteel dat het aanvullend pensioen wordt uitgekeerd op het moment waarop het wettelijk pensioen ingaat. Dat betekent dat het recht van de ex zal afhangen van het moment waarop de aangeslotene, waarmee de ex niets meer te maken heeft, beslist zijn wettelijk pensioen op te nemen.

Indien de verworven reserves worden verdeeld op het ogenblik van de scheiding, dan zal men werken binnen een logica waarbij een brutobedrag wordt verdeeld, dat zal worden belast wanneer de ex zelf dit gedeelde contract vereffent op basis van de kenmerken van de ex die in het verleden verbonden was met de aangeslotene.

Worden de gedeelde rechten eigen rechten van de ex?

Indien er geen scheiding was geweest, dan zou de ex samen met zijn partner de voordelen van de tweede pijler hebben genoten bij pensionering van de aangeslotene.

Als we niet willen raken aan de werking van de tweede pijler, zouden de rechten dus gekoppeld moeten blijven aan die van de aangeslotene en zou een deel daarvan aan de ex moeten worden uitgekeerd op het moment dat de rechten van de aangeslotene worden uitgekeerd. We volgen dan een logica van verdeling van de verworven prestaties op het ogenblik van de pensioentoezegging.

Deze oplossing biedt de volgende voordelen: er wordt niets veranderd aan de fiscaliteit van de 80%-grens, omdat de verdeling pas plaatsvindt op het ogenblik van de pensionering en het volledige fiscale aspect van de 80%-grens op naam van de aangeslotene blijft staan. De eindbelasting blijft de eindbelasting die van toepassing is op de aangeslotene. Alle hiervoor vermelde indirecte elementen blijven van toepassing (d.w.z. artikel 24 van de WAP, het gewaarborgd rendement en de kapitalisatie van 6% of soortgelijk in een plan met vaste prestaties en de mogelijkheid tot omzetting in rente).

Zij heeft echter de volgende nadelen: de rechten van de ex blijven gekoppeld aan die van de aangeslotene; de ex verkrijgt zijn rechten enkel indien de aangeslotene aan het einde van het contract nog steeds in leven is; als de aangeslotene besluit zijn rechten van de ene verzekeraar naar een andere over te dragen, worden de rechten van de ex eveneens overgedragen.

Indien men niets meer met de ex te maken wil hebben, kan men het best verdelen op het ogenblik van de scheiding, waarbij de verdeling gebeurt op basis van de verworven reserves. De verworven reserves delen heeft het voordeel dat alle banden met de aangeslotene worden verbroken, maar er zitten ook nadelen aan, namelijk dat alles opnieuw moet worden gedefinieerd in functie van de ex (duur van de toezegging, belasting en 80%-grens).

Als wordt beslist dat de verdeling inderdaad plaatsvindt op basis van het bedrag van de verworven reserves, dan kan men werken met een compensatie op het moment van de scheiding, zonder gevolgen voor de tweede pijler. Dat maakt het mogelijk te vermijden dat het beheer (en de kosten) van de tweede pijler omslachtiger worden. Zo kan er op het ogenblik van de scheiding een hele reeks voordelen worden opgenomen in de verdeling die gekoppeld zijn aan het pensioen van de eerste pijler, zodat het geheel billijk blijft, ongeacht de situatie.

Maar als men werkt met een compensatie, moet men een hypothese vooropstellen voor de aanslagvoet die uiteindelijk voor de aangeslotene zal worden toegepast op het pensioenvoordeel dat hij heeft behouden. Er kunnen ook gevallen zijn waar geen compensatie mogelijk is, als er geen andere gemeenschappelijke goederen zijn. Bovendien kan de ex een deel van de pensioenrechten vóór het pensioen hebben uitgegeven, omdat werd gewerkt met een compensatie.

Als wordt afgezien van de piste van compensatie, wat betekent dat het beheer van de tweede pijler omslachtiger wordt, dan kan worden gewerkt op basis van de verworven reserves met een contract dat op naam van de ex wordt gesloten en dat zou worden beheerd in een nieuwe onthaalstructuur, een onthaalstructuur bis.

Dat heeft het voordeel dat er rechten zijn die toegewezen blijven aan de tweede pijler. Maar er zijn ook nadelen, namelijk: het beheer van de tweede pijler wordt omslachtiger; de ex zou alle indirecte voordelen of een deel ervan kunnen verliezen (tarieven, rendement...). Ook op het vlak van fiscaal recht moet er een reeks elementen worden bepaald (Hoe moet de 80%-grens beheerd worden? Hoe moet de belasting van de voordelen die in dit contract op naam van de betrokkene worden ontvangen, worden beheerd?).

Enkele aandachtspunten:

1. Indien we verdelen op basis van de verworven reserves of de verworven prestaties van een aangeslotene, kunnen de verworven reserves en/of prestaties dalen:

- DB-plannen
  - Bij DB-plannen (= met vaste prestaties) is het zo dat, indien er in een onderneming loonsverminderingen plaatsvinden in geval van financiële moeilijkheden – over deze vermindering kan zelfs worden onderhandeld met een cao – er een verlaging van de verworven reserves en prestaties is. Indien de reserves vóór deze loonsvermindering werden overgedragen aan de ex, kunnen zij niet worden opgevraagd.
  - Bij plannen in rente gekoppeld aan het wettelijk pensioen komt het vaak voor dat de raming van het wettelijk pensioen meer is gestegen dan het loon, dat enkel door

indexering is geëvolueerd. In dat geval is er een vermindering van de verworven reserves en prestaties.

- Bij plannen met overdraagbare rente voor getrouwde personen (gebruikelijk in de publieke sector) nemen de verworven reserves af indien de aangeslotene scheidt, omdat er geen overdraagbaarheid meer te geven is ten gunste van de aangeslotene. Er moet dan rekening worden gehouden met het bedrag van de verworven reserves op basis van een situatie zonder overdraagbaarheid.
- Bij een plan in rente waarbij de aangeslotene actief blijft na de in de pensioentoezegging bepaalde pensioenleeftijd, kunnen de verworven reserves afnemen, met name in collectieve plannen indien wordt doorgewerkt tot na de in het plan bepaalde leeftijdsgrens van 60 jaar, omdat er dan meer reserves verdeeld worden dan de aangeslotene na zijn 60 jaar zou hebben gehad.
- DC-plannen (= met vaste bijdragen): de verworven reserves kunnen ook afnemen.
  - Bij plannen beheerd door een pensioenfonds of in tak 23 (deze plannen worden ontwikkeld vanwege de zeer lage rendementen in tak 21, waar verzekeraars nog maar 0 of 1/2% garanderen, of zelfs negatieve rendementen verzekeren), nemen de verworven reserves af in de jaren waarin het rendement negatief is, zelfs al is er de bescherming uit hoofde van artikel 24 van de WAP. Indien de verworven reserves het rendement van 1,75% overschrijden op het ogenblik van de verdeling, kunnen deze reserves in het jaar van de verdeling hoger zijn, indien er daarna een negatief rendement is.

2. Sommige plannen kunnen enkel in rente worden uitgekeerd (cfr. het plan van het consortium Ethias/Belfius voor contractuelen van lokale en provinciebesturen). Eisen we dan dat het contract dat enkel voor de ex uitkeerbaar is, ook alleen in rente kan worden uitgekeerd? Zo ja, kan het “splitsen” van de rente ertoe leiden dat de uitkering in kapitaal moet gebeuren, omdat de rente onder het in de WAP vastgelegde minimum ligt?

Er moet kortom aan al deze punten worden gedacht als er een wet wordt opgesteld. Als wordt beslist deze problematiek in der minne te regelen, is het makkelijker om aan alles te denken.

Er kan ook nevenschade optreden. Als het aanvullend pensioen wordt beschouwd als onderdeel van het gemeenschappelijk vermogen, moeten de verworven reserves dan bij overlijden als deel van het gemeenschappelijk vermogen worden beschouwd? Iemand is bijvoorbeeld getrouwd en heeft een groepsverzekeringsspolis, maar de echtgenoot niet. Het koppel is getrouwd volgens het wettelijk stelsel van gemeenschap van goederen. Moet het gedeelte van de verworven reserves waarop de overleden echtgenoot recht zou hebben gehad als hij op het ogenblik van zijn overlijden gescheiden was, worden opgenomen in de erfenis van de overleden echtgenoot?

Kortom, het samenlevingsmodel is hard veranderd sinds de vorige eeuw, toen het binnen een koppel meestal de regel was dat er slechts één enkel inkomen was, meestal dat van de man.

In die tijd, toen het aanvullend pensioen nog in zijn kinderschoenen stond, werd eraan gedacht het wettelijk pensioen van de werknemer te verdelen bij een scheiding. Dat ging helaas ten koste van de samenleving, omdat een pensioen aan het gezinsbedrag (75%) toen werd omgezet in twee pensioenen aan het bedrag als alleenstaande (60%). Er wordt dus in totaal 120% pensioen uitbetaald. Er werd echter geen enkele verdeling voorzien in het stelsel van de ambtenaren. In het rapport van de Pensioencommissie voor 2020-2024 wordt benadrukt dat in de drie pensioenstelsels van de 1ste pijler moet worden voorzien in een identieke behandeling in geval van een scheiding. Zij meent dat er momenteel er een grotere onrechtvaardigheid bestaat in de eerste pijler van een statutaire ambtenaar, die niet verdeeld wordt, dan in de tweede pijler van een contractuele ambtenaar die niet verdeeld wordt bij scheiding. Dit is het eerste probleem dat geregeld moet worden. Het aanvullend pensioen ontwikkelt zich, maar het blijft nog steeds het kleinste deel van het pensioen waarover een gezin beschikt.

De ontwikkeling van de tweede pensioenpijler stimuleren zet aan tot eenzelfde reflectie over hoe er bij een scheiding rekening mee moet worden gehouden.

De samenleving blijft evolueren naar een model waarin beide partners in een koppel de huishoudelijke taken, de opvoeding van de kinderen en de professionele verantwoordelijkheden gelijk verdelen tegen een gelijk loon. Op die dag zal niet langer moeten worden bestudeerd of een verdeling noodzakelijk is.

Zo ver zijn we nog niet en dus rijst de vraag naar de verdeling van de pensioenrechten bij een scheiding. Momenteel wordt dat geval per geval geregeld, waarbij soms complexere berekeningen nodig zijn, waarvan de kosten dan ten laste van de gescheiden personen zijn.

Als we deze problematiek toch in een wet willen regelen, zal er eerst enorm veel werk moeten worden verricht om ervoor te zorgen dat alle mogelijke gevolgen van een dergelijke wet in aanmerking worden genomen en de meest billijke beleidskeuzes worden gemaakt tegen de laagste kost.

Alle pensioenrechten moeten daarom geïdentificeerd worden, ongeacht de vorm of het niveau ervan. We mogen ons niet beperken tot de tweede pijler.

Sommige beleidskeuzes zouden hervormingen (en nieuwe keuzes) kunnen vereisen op andere niveaus dan pensioenen, bijvoorbeeld:

- Op het niveau van het huwelijksrecht, indien de politiek zou beslissen dat deze verdeling moet gebeuren ongeacht het huwelijkscontract. Bij een koppel dat getrouwd is met scheiding van goederen, zou het niet logisch zijn dat de pensioenrechten in opbouw wel verdeeld moeten worden, maar de rechten die al vervallen zijn doordat men reeds gepensioneerd is, niet.
- Op het niveau van de fiscaliteit, indien de politiek zou beslissen dat de ex op het ogenblik van de scheiding eigen rechten toegekend krijgt die op geen enkele wijze meer gekoppeld zijn aan die van de aangeslotene.
- Op het niveau van de successierechten?
- ...

Als de pensioenen van de 2de pijler enkel zouden bestaan uit spaarrekeningen, zou een eerlijke verdeling eenvoudig zijn, maar dit is niet zo, en er moet voor worden gezorgd dat er geen nieuwe ongelijkheden worden gecreëerd doordat er regels worden vastgelegd in een eventuele nieuwe wet waarin niet alles werd doordacht. De rechter of notaris moet dan een beoordelingsmarge krijgen voor alles wat niet geregeld is.

Elk technisch probleem kan natuurlijk worden opgelost, maar de kosten daarvoor moeten in verhouding blijven staan tot het nagestreefde doel en het zou niet zo mogen zijn dat als er wetten worden gemaakt om het geval te regelen van gescheiden personen die geen minnelijke schikking kunnen treffen, de daaruit voortvloeiende kosten de rentabiliteit van de tweede pijler, die er al slecht aan toe is in de huidige context van aanhoudende lage rentes, voor iedereen aantasten.

Voor er wetten worden opgesteld, is het allicht zinvol eerst de inzet te analyseren, op basis van de echtscheidingsstatistieken¹ en door de regels waartoe men zou besluiten, toe te passen op de verworven reserves of prestaties in DB2P ("Mypension").

Hoeveel koppels/wettelijk samenwonenden scheiden? Na hoe lang? Hoeveel reserves hebben zij gemiddeld op het ogenblik van de scheiding? Hoeveel rechten zou de ex dan krijgen als de reserves verdeeld worden? Deze vragen moeten worden afgewogen tegen de kosten voor de IT-ontwikkeling en het beheer van de verdeling van de tweede pijler.

Indien het onmogelijk blijkt een eerlijke oplossing te bedenken door de rechters/notarissen te vragen bij een scheiding de pensioenrechten in aanmerking te nemen en door hen een "gids met goede procedures" te geven, moet de in te voeren wettelijke oplossing beheersbaar blijven tegen een redelijke kost.

---

¹ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/partnerschap/echtscheidingen>